

Passende beoordeling vervangen palen nabij Schietbaan Marnewaard

Onderzoek in het kader van de Wnb onderdeel gebiedsbescherming: Natura 2000

25 november 2022

Kenmerk R001-1288158AIH-V01

Verantwoording

Titel	Passende beoordeling Schietbaan Marnewaard
Opdrachtgever	R jksvastgoedbedrijf
Projectleider	██████████
Auteur(s)	██████████
Projectnummer	1288158
Aantal pagina's	27
Datum	25 november 2022
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale verwerking. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

TAUW bv

██████████
██████████
██████████
██████████
██████████

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Ontwikkeling	4
1.3	Plangebied en relevante Natura 2000-gebieden	6
2	Wettelijk kader	7
2.1	Inleiding	7
2.2	Natura 2000-gebied Waddenzee	7
2.2.1	Instandhoudingsdoelstellingen	7
2.2.2	Beheerplan: Uitwerking van de instandhoudingsdoelstellingen	10
3	De waarde van het plangebied en omgeving voor soorten en habitattypen	11
3.1	De waarde van het gebied voor habitattypen	11
3.2	De waarde van het gebied voor habitatsoorten	12
3.3	De waarde van het gebied voor broedvogels	12
3.4	De waarde van het gebied voor niet-broedvogels	13
4	De gevolgen van ontwikkeling voor het Natura 2000-gebied Waddenzee	17
4.1	Mogelijke effecten habitattypen	17
4.1.1	H1110A Permanent overstroomde zandbanken en H1140B Slik- en zandplaten	17
4.1.2	H1310A Zilte pionierbegroeiingen zeekraal, H1320 Slijkgrasvelden, H1330A Schorren en zilte graslanden, buitendijks	17
4.2	Mogelijke effecten op gewone en grijze zeehond	18
4.3	Mogelijke effecten op broedvogels	21
4.4	Mogelijke effecten op niet-broedvogels	21
4.4.1	Ganzen	21
4.4.2	Grondelende eenden	22
4.4.3	Steltlopers	23
5	Cumulatie	25
6	Conclusies	26
7	Literatuur	27

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Schietbaan Marnewaard, onderdeel van het militair Oefenterrein Marnewaard in de provincie Groningen, is door zijn ligging en lengte een unieke baan in Nederland, mede vanwege de mogelijkheid om de baan geschikt te maken voor Sniper/Marksman en de back-up voor het 35mm-schieten. De baan wordt echter al enkele jaren geteisterd door storingen in de systemen waardoor er nauwelijks kan worden geschoten. Een structurele oplossing in de vorm van een grondige renovatie is noodzakelijk. Defensie heeft daarom het voornemen de markeringsinstallatie en het observatiesysteem van de schietbaan Marnewaard werkend en toekomstbestendig te maken. Vanwege de overlap met een Natura 2000 gebied (Waddenzee) is door Bureau Meervelt een Voortoets uitgevoerd (Linders, 2021). Deze Voortoets concludeerde dat significante effecten zijn uitgesloten en dat daarom geen vergunning van de Wet Natuurbescherming (Wnb) nodig is. Het bevoegd gezag van de Wnb is in dit geval het Ministerie van LNV. Het Ministerie van LNV beoordeelde dat significante effecten niet op voorhand waren uitgesloten en dat daarom een Passende beoordeling nodig is. In opdracht van het Rijksvastgoedbedrijf heeft TAUW deze Passende beoordeling uitgevoerd.

1.2 Ontwikkeling

De voorgenomen ontwikkeling betreft het weer operationeel en toekomstbestendig krijgen van de schietbaan door gebruik te maken van de huidige techniek en integratie van systemen waardoor het gehele systeem minder afhankelijk is van de diverse (land)verbindingen. Het project betreft het werkend en toekomstbestendig maken van de markeringsinstallatie en het observatiesysteem van de schietbaan Marnewaard:

- De markeringsinstallatie bestaat uit een waarschuwings- en besturingssysteem; a. Het waarschuwingssysteem bestaat uit wad-, kwelder- en landpalen met verlichting. b. Het besturingssysteem is total loss en dient in zijn geheel te worden vervangen.
- Het observatiesysteem: dit dient te worden geoptimaliseerd om te kunnen voldoen aan de gestelde eisen. Vervanging van camera's, recording en het aanpassen van de elektrotechnische installatie is hierbij noodzakelijk. Het einddoel dient een toekomst-proof installatie te zijn met zo min mogelijk afhankelijkheden / verstoringen van buitenaf.

Toelichting op vervanging van de palen:

- De wadpalen (buitendijks, 10 stuks) met obstakelverlichting dienen volledig te worden vervangen. De palen krijgen een nieuw ontwerp met behoud van functie. De nieuwe palen worden geplaatst in de zeebodem door middel van een heistelling met trilblok. De palen worden hoogstwaarschijnlijk aangebracht doormiddel van een kraanschip. De bestaande verlichting wordt opnieuw op de nieuwe wadpalen gemonteerd.
- De kwelderpalen (buitendijks, 13 stuks) worden eveneens vervangen. De fundatie van de kwelderpalen wordt in de bodem getrild door middel van heistelling met trilblok. De kwelderpalen zullen via het land benaderd worden. Het transport van materieel zal zoveel mogelijk via de dijk gebeuren. Er wordt een rode LEDsignaleringslamp per paal

opgenomen en een LED-aanstraal armatuur voor de bordverlichting. In de bestaande situatie is dit voorzien middels een LED-lampje boven het aanstraal armatuur en een aanstraal armatuur met fluorescente lichtbron, maar voor de rode signaleringslamp zal een beter zichtbare versie gekozen worden, aangezien de bestaande versie amper zichtbaar is.

- Voor de landpalen (binnendijs, 40 stuks) geldt dat er, mede op het gebied van natuurverstoring en constructieve wijzigingen inzake de veiligheid voor personeel, nader onderzoek benodigd is voor de keuze tussen hergebruik en vernieuwing van de paal. Dit onderzoek is inmiddels gestart waarbij rekening wordt gehouden met investering, tijd en duurzaamheid.

Alle palen worden uitgerust met PV-panelen die voorzien in de benodigde elektriciteit, de communicatie verloopt draadloos via zenden/ontvangen. Er worden dus geen kabelgoten gegraven tussen de palen. Het vervangen van de wadpalen zal in een periode van vier weken uitgevoerd worden, dit is echter afhankelijk van de getijwerkingen en hoeveel nuttige werktijd benut kan worden. Het vervangen van de kwelderpalen zal in een periode van twee weken uitgevoerd worden. De vervanging van de landpalen zal naar verwachting circa 12 weken in beslag nemen (exclusief voorbereidingstijd aannemer). De daadwerkelijke uitvoeringstermijn voor de vervanging van de landpalen is mede afhankelijk van de weersomstandigheden aangezien de palen in lastig bereikbaar terrein zijn opgesteld (geen verharde wegen). In tabel 1.1. is een overzicht opgenomen van de voorgenomen werkzaamheden en de periode van uitvoering.

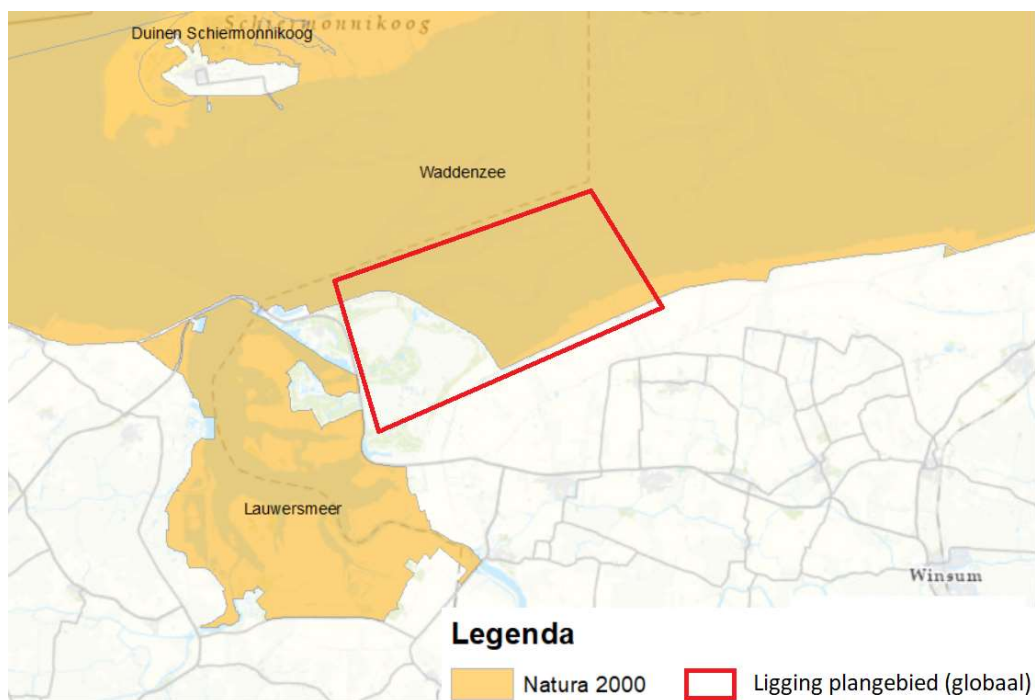
Voor de kwelderpalen geldt dat er geen werkzaamheden worden uitgevoerd tijdens het broedseizoen of tijdens hoogwater.

Tabel 1-1 Overzicht voorgenomen activiteiten

Activiteiten binnendijs (buiten N2000)	Duur werkzaamheden (bij benadering)
Aanleg kabels	Onbekend
Vervanging systemen	Onbekend
Vervanging of renovatie landpalen	12 weken
Activiteiten buitendijs (binnen N2000)	Duur werkzaamheden (bij benadering)
Vervanging 10 wadpalen dmv heistelling met trilblok	4 weken (afhankelijk van getijdewerking en werkbare uren)
Vervanging 13 kwelderpalen dmv heistelling met trilblok	2 weken (niet tijdens broedseizoen en niet tijdens hoogwater)

1.3 Plangebied en relevante Natura 2000-gebieden

In figuur 1.1 staat de globale ligging van het plangebied ten opzichte van Natura 2000-gebieden. Ten aanzien van de voorgenomen ontwikkelingen is alleen Natura 2000-gebied Waddenzee relevant; in dit Natura 2000-gebied vinden immers werkzaamheden plaats. Het Natura 2000-gebied Lauwersmeer ligt op 1,8 kilometer van het plangebied. Gelet op de afstand en het karakter van de werkzaamheden zijn effecten op dit Natura 2000-gebied op voorhand uitgesloten. Overige Natura 2000-gebieden liggen op nog grotere afstand; op deze gebieden zijn effecten eveneens op voorhand uitgesloten. Samengevat is alleen een onderzoek nodig naar het Natura 2000-gebied Waddenzee, de overige Natura 2000-gebieden blijven verder buiten beschouwing.

Figuur 1-1 Globale ligging plangebied ten opzichte van Natura 2000-gebieden. Plangebied op kaart grenst aan Lauwersmeer, in werkelijkheid vinden de werkzaamheden op 1,8km afstand plaats.

2 Wettelijk kader

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het wettelijke kader (in dit geval de Wet natuurbescherming) en het Natura 2000-gebied dat door deze wet wordt beschermd

2.1 Inleiding

In Nederland hebben veel natuurgebieden een beschermde status als Natura 2000-gebied. Natura 2000-gebieden zijn gebieden die op grond van de Vogelrichtlijn en/of de Habitatrichtlijn zijn aangewezen of aangemeld. De Europese Unie heeft alle Vogel- en Habitatrichtlijngebieden ondergebracht in een samenhangend netwerk 'Natura 2000'. Voor elk Natura 2000-gebied gelden specifieke instandhoudingsdoelstellingen.

Om schade aan Natura 2000-gebieden te voorkomen geldt er een vergunningplicht voor projecten die significante gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied.¹ Daarbij geldt de verplichting een passende beoordeling op te stellen.

Beoordeeld is of de ontwikkeling (afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen) leidt tot mogelijke significante effecten of dat deze op grond van objectieve gegevens op voorhand kunnen worden uitgesloten. Effecten treden mogelijk op wanneer er een overlap bestaat van de reikwijdte van die effecten in ruimte en tijd en het voorkomen van relevante kwalificerende natuurwaarden.

Verder is rekening gehouden met de trend van soorten: wanneer sprake is van een negatieve trend en het Natura 2000 instandhoudingsdoel niet wordt gehaald, kan verstoring voor een soort sneller een significant negatief effect tot gevolg hebben dan wanneer het doel al wel wordt gehaald en de trend van een soort stabiel of positief is.

In deze passende beoordeling is gedetailleerd in kaart gebracht wat de effecten (kunnen) zijn van de ontwikkeling op de natuurwaarden in het Natura 2000-gebied. Hierbij wordt rekening gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen. De significantie van de gevolgen is beoordeeld in het licht van de specifieke milieukeurmerken en omstandigheden van het Natura 2000-gebied. Ook is rekening gehouden met cumulatieve effecten.

2.2 Natura 2000-gebied Waddenzee

2.2.1 Instandhoudingsdoelstellingen

Voor elk Natura 2000-gebied zijn in het aanwijzingsbesluit 'instandhoudingsdoelstellingen' geformuleerd. Er kunnen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd zijn voor:

- Habitattypen: instandhoudingsdoelen hebben betrekking op zowel de oppervlakte binnen het gebied als de kwaliteit ervan. Voor habitattypen zijn 'typische soorten' benoemd die (mede) de kwaliteit van een habitatype duiden

---

¹ Artikel 2.7 lid 2 Wnb

- Broedvogels: instandhoudingsdoelen hebben betrekking op een omvang en kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een populatie van een bepaald aantal broedparen
- Niet-broedvogels: instandhoudingsdoelen hebben betrekking op een omvang en kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een populatie van een bepaald aantal exemplaren. Het doel kan betrekking hebben op zowel een slaap- of rustfunctie als een foerageerfunctie van het gebied voor de soort
- Habitatrichtlijnsoorten (niet-vogels): instandhoudingsdoelen hebben betrekking op de omvang en de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een populatie

Ook de Waddenzee is als Natura 2000-gebied aangewezen voor een reeks soorten en habitattypen. Een samenvatting van de diverse doelstellingen per soort of habitattype is te vinden in tabel 2.1. De doelen zijn vastgelegd in het aanwijzingsbesluit, aangevuld met (ontwerp) 'Veegbesluit' d.d. 5 maart 2018.

Tabel 3.1 Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Waddenzee

Habitattype of soort	Omschrijving	Doelst. Opp.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkracht
H1110A	Permanent overstroomde zandbanken	=	>	n.v.t.	n.v.t.
H1130	Estuaria	=	>	n.v.t.	n.v.t.
H1140A	Sl k- en zandplaten	=	>	n.v.t.	n.v.t.
H1310A	Zilte pionierbegroeiingen	=	=	n.v.t.	n.v.t.
H1310B	Zilte pionierbegroeiingen	=	=	n.v.t.	n.v.t.
H1320	Slijkgrasvelden	=	=	n.v.t.	n.v.t.
H1330A	Schorren en zilte graslanden	=	>	n.v.t.	n.v.t.
H1330B	Schorren en zilte graslanden	=	=	n.v.t.	n.v.t.
H2110	Embryonale duinen	=	=	n.v.t.	n.v.t.
H2120	Witte duinen	=	=	n.v.t.	n.v.t.
H2130A	Gr jze duinen ka krijk	=	=	n.v.t.	n.v.t.
H2130B	Grijze duinen ka karm	=	>	n.v.t.	n.v.t.
H2160	Duindoornstruwelen	=	=	n.v.t.	n.v.t.
H2170	Kruipwilgstruwelen	=	=	n.v.t.	n.v.t.
H2190B	Vochtige duinvalleien	=	=	n.v.t.	n.v.t.
Habitatrichtlijnsoorten					
H1014	Nauwe korfslak	=	=	=	n.v.t.
H1095	Zeepr k	=	=	>	n.v.t.
H1099	Rivierprik	=	=	>	n.v.t.
H1103	Fint	=	=	>	n.v.t.
H1340*	Noodse woelmuis	=	=	=	n.v.t.
H1351	Bruinvis	=	=	=	n.v.t.
H1364	Gr jze zeehond	=	=	=	n.v.t.
H1365	Gewone zeehond	=	=	>	n.v.t.
H1903	Groenknolorchis	=	=	=	n.v.t.

Kenmerk R001-1288158AIH-V01

Habitatype of soort	Omschrijving	Doelst. Opp.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkracht
Broedvogels					Broedpaar
A034 - Lepelaar		=	=	n.v.t.	430
A063 - Eider		=	>	n.v.t.	5000
A081 - Bruine kiekendief		=	=	n.v.t.	30
A082 - Blauwe kiekendief		=	=	n.v.t.	3
A132 - Kluut		=	>	n.v.t.	3800
A137 - Bontbekplevier		=	=	n.v.t.	60
A138 - Strandplevier		>	>	n.v.t.	50
A183 - Kleine mantelmeeuw		=	=	n.v.t.	19000
A191 - Grote stern		=	=	n.v.t.	16000
A193 - Visdief		=	=	n.v.t.	5300
A194 - Noordse stern		=	=	n.v.t.	1500
A195 - Dwergstern		>	>	n.v.t.	200
A222 - Velduil		=	=	n.v.t.	5
Niet-broedvogels					Seiz. gem.
A005 - Fuut		=	=	n.v.t.	310
A017 - Aalscholver		=	=	n.v.t.	4200
A034 - Lepelaar		=	=	n.v.t.	520
A037 - Kleine zwaan		=	=	n.v.t.	1600
A043 - Grauwe gans		=	=	n.v.t.	7000
A045 - Brandgans		=	=	n.v.t.	36800
A046 - Rotgans		=	=	n.v.t.	26400
A048 - Bergeend		=	=	n.v.t.	38400
A050 - Smient		=	=	n.v.t.	33100
A051 - Krakeend		=	=	n.v.t.	320
A052 - Wintertaling		=	=	n.v.t.	5000
A053 - Wilde eend		=	=	n.v.t.	25400
A054 - Pijlstaart		=	=	n.v.t.	5900
A056 - Slobeend		=	=	n.v.t.	750
A062 - Topper		=	>	n.v.t.	3100
A063 - Eider		=	>	n.v.t.	90000- 115000
A067 - Brilduiker		=	=	n.v.t.	100
A069 - Middelste zaagbek		=	=	n.v.t.	150
A070 - Grote zaagbek		=	=	n.v.t.	70
A103 - Slechtvalk		=	=	n.v.t.	40
A130 - Scholekster		=	>	n.v.t.	140000- 160000
A132 - Kluut		=	=	n.v.t.	6700
A137 - Bontbekplevier		=	=	n.v.t.	1800
A140 - Goudplevier		=	=	n.v.t.	19200

Habitatype of soort	Omschrijving	Doelst. Opp.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkracht
A141 - Zilverplevier		=	=	n.v.t.	22300
A142 - Kievit		=	=	n.v.t.	10800
A143 - Kanoetstrandloper		=	>	n.v.t.	44400
A144 - Drieteenstrandloper		=	=	n.v.t.	3700
A147 - Krombekstrandloper		=	=	n.v.t.	2000
A149 - Bonte strandloper		=	=	n.v.t.	206000
A156 - Grutto		=	=	n.v.t.	1100
A157 - Rosse grutto		=	=	n.v.t.	54400
A160 - Wulp		=	=	n.v.t.	96200
A161 - Zwarte ruiter		=	=	n.v.t.	1200
A162 - Tureluur		=	=	n.v.t.	16500
A164 - Groenpootruiter		=	=	n.v.t.	1900
A169 - Steenloper		=	>	n.v.t.	2300-3000
A197 - Zwarte stern		=	=	n.v.t.	23000
A702 - Toendrarietgans		=	=	n.v.t.	behoud

2.2.2 Beheerplan: Uitwerking van de instandhoudingsdoelstellingen

De wijze waarop de diverse instandhoudingsdoelstellingen gehaald worden moet worden uitgewerkt in een beheerplan (artikel 2.3 Wnb). In een beheerplan moeten de doelstellingen worden gedetailleerd 'in ruimte, in omvang en in tijd'. Uitgewerkt moet met andere woorden worden waar welk doel wordt nagestreefd, in welke mate men uitbreiding nastreeft of verbetering van kwaliteit en ook wanneer een doel moet zijn gehaald. Het beheerplan van de Waddenzee dateert van december 2016. In het beheerplan zijn verschillende vormen van gebruik onderzocht op effecten op de instandhoudingsdoelstellingen, de effecten van werkzaamheden aan de wadpalen zijn echter niet onderzocht.

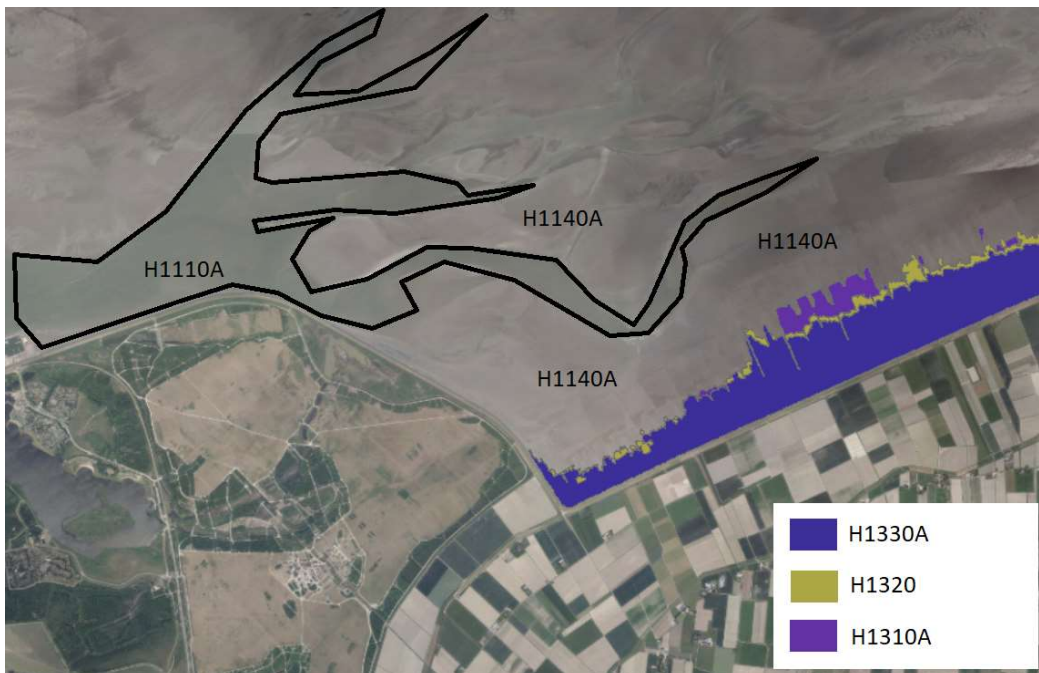
3 De waarde van het plangebied en omgeving voor soorten en habitattypen

Het plangebied en omgeving is van belang voor verschillende soorten habitattypen en soorten. In dit hoofdstuk is informatie opgenomen over de soorten en habitattypen die er te vinden zijn. Dit zijn de relevante habitattypen en soorten, mogelijke effecten worden in hoofdstuk 4 nader onderzocht. Habitattypen en soorten die niet in het plangebied en omgeving voorkomen zijn niet relevant voor deze studie. Op deze soorten zijn effecten op voorhand uitgesloten, deze soorten blijven verder buiten beschouwing.

3.1 De waarde van het gebied voor habitattypen

Uit de habitattypenkaart van de Waddenzee blijkt dat binnen het plangebied de volgende habitattypen aanwezig zijn. Alleen op deze habitattypen zijn effecten mogelijk. Deze worden in het volgend hoofdstuk nader onderzocht. Effecten op andere habitattypen zijn op voorhand uitgesloten.

- H1110A Permanent overstroomde zandbanken, Waddenzee
- H1140A Slik- en zandplaten, getijdengebied
- H1310A Zilte pionierbegroeiingen zeekraal
- H1320 Slijkgrasvelden
- H1330A Schorren en zilte graslanden, buitendijks

Figuur 3-1 Habitattypen in en nabij plangebied

3.2 De waarde van het gebied voor habitatoorten

In de permanent overstroomde zandbanken binnen het plangebied (H1110A in figuur 3.1) zijn regelmatig waarnemingen van bruinvissen (NDFP, 2022). In deze delen is ook potentieel leefgebied voor fint, rivierprik en zeeprik aanwezig. De (potentiële) migratieroute van deze trekvisser loopt van de Waddenzee via het Lauwersmeer verder inlands. Zowel de bruinvis als de vissen hebben een zeer groot leefgebied en het plangebied is voor geen van deze soorten van bijzondere waarde. Het plangebied en de werkzaamheden zijn geen hindernis voor de trekroute van vissen naar het Lauwersmeer. Het betreft namelijk de open Waddenzee, door de werkzaamheden worden geen routes geblokkeerd zoals bij werkzaamheden in smalle beken of in rivieren het geval kan zijn. De werkzaamheden vinden plaats bij een wadpaal de trekvisser kunnen ongehinderd uitwijken en hun weg vervolgen naar het Lauwersmeer. De R.J. Cleveringsluizen van het Lauwersmeer is het intrekpunt voor de trekvisser. Deze sluizen liggen op meer dan 3 km afstand van de werkzaamheden en blijven daarom onaangetast. Effecten op trekvisser zijn daarom op voorhand uitgesloten.

Een verstoring van een aanwezige bruinvis is niet uitgesloten maar dat zal een toevallig passerend exemplaar zijn, die voldoende leefgebied heeft om naar uit te wijken. Voor deze soort is een significante effect op voorhand uitgesloten en blijft verder buiten beschouwing.

Effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van groenknolorchis en noordse woelmuis zijn uitgesloten, deze zijn op deze locatie niet in het Natura 2000-gebied aanwezig. De werkzaamheden vinden namelijk plaats op het wad en de kwelders. Hier overheersen zoute omstandigheden van de zee, de groenknolorchis is een soort van duinvalleien en trilvenen, oftewel standplaatsen met zoet water. De noordse woelmuis komt in het Waddengebied alleen voor op Texel, Terschelling en het vaste land van Friesland, niet in de nabijheid van de werkzaamheden (Van Laar, 2018).

Gewone en grijze zeehond gebruiken zowel de permanent overstroomde zandbanken als de slik- en zandplaten als leefgebied. Effecten op voorgenoemde op rustende zeehonden zijn niet op voorhand uitgesloten en worden in het volgende hoofdstuk nader onderzocht.

3.3 De waarde van het gebied voor broedvogels

Het open water en de droogvallende slikplaten (H1110A en H1140A in figuur 3.1) zijn niet geschikt als broedgebied voor vogels. In de habitattypen H1310A, H1320 en H1330A (zie figuur 3.1) kunnen de verschillende kwalificerende vogels broeden. Met name voor kluut zijn deze kwelders belangrijk broedgebied. Er zijn op de open delen van de kwelders ook broedgevallen bekend van bontbekplevier en koloniebroeders als visdief, noordse stern en kleine mantelmeeuw (en potentieel ook geschikt broedgebied voor grote stern en dwergstern). Ook eider en bruine kiekendief kunnen in de kwelders broeden. Kortom effecten op kwalificerende broedvogels zijn niet uitgesloten en worden in het volgende hoofdstuk nader onderzocht.

3.4 De waarde van het gebied voor niet-broedvogels

Voor de Waddenzee gelden instandhoudingsdoelstellingen voor 39 soorten niet-broedvogels.

Duikende viseters en schelpdiereters

Voor duikende viseters fuut, aalscholver, grote en middelste zaagbek, worden waargenomen in het plangebied (NDFF) maar niet in bijzonder hoge aantallen vergeleken met de rest van het Waddengebied. Hetzelfde geldt voor de eenden topper, eider en brilduiker die naar schelpdieren duiken. Deze soorten kunnen voorkomen in het gebied en tijdelijk door de werkzaamheden worden verstoord, dit leidt echter niet tot een negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen. Deze soorten hebben hun leefgebied op het open water van de gehele Waddenzee. Gelet op dit enorme leefgebied is sprake van een tijdelijke en plaatselijke verstoring van enkele individuen in een zeer klein onderdeel van het leefgebied dat geen specifieke functie heeft als belangrijk rui-, voedsel- of rustgebied (Natura 2000 beheerplan). Gelet op de verstoringafstanden in Krijgsveld et. al. (2022) is er voor deze soorten een verstoringafstand van maximaal 1000 meter. Een zone van ongeveer 100 hectare (1000 meter rondom de werkzaamheden) wordt daardoor mogelijk verstoord. Het Natura 2000-gebied is in totaal meer dan 270.000 hectare groot. Een tijdelijke verstoring in een dergelijk klein oppervlak (minder van 0,05% van het Natura 2000-gebied) in een leefgebied dat niet van specifiek belang is als rust-, rui- of foerageergebied leidt niet tot een significant effect op de instandhoudingsdoelstellingen. Er is geen effect op het oppervlak of kwaliteit van het leefgebied. Omdat geen sprake is van een negatief effect, is er evenmin een risico op een cumulatief negatief effect. Significante verstoring is op voorhand uitgesloten deze soorten blijven verder buiten beschouwing.

Ganzen, zwanen en smient

De kleine zwaan gebruikt de Waddenzee als slaappleats, vooral de Friese kust. De werkzaamheden vinden overdag plaats, als de kleine zwaan aan het foerageren is buiten de Waddenzee. Effecten zijn daarom op voorhand uitgesloten. Smient gebruikt de kwelders als foerageergebied, mogelijk ook de kwelders in het plangebied. De smient foerageert echter alleen in de nacht als er geen werkzaamheden zijn. Overdag is de smient op rustplaatsen die kilometers ver van de voedselgebieden kunnen liggen. In het plangebied zijn geen grote aantallen van rustende smienten. De werkzaamheden leiden daarom niet tot verstoring van belangrijke rustgebieden noch tot verstoring van foerageergebieden. Effecten zijn op voorhand uitgesloten.

Alle ganzensoorten slapen en foerageren nabij of inde kwelders. Mogelijk ook in de kwelders van het plangebied. Verstoring van foeragerende ganzen is daarom niet uitgesloten. De effecten op ganzen worden in het volgende hoofdstuk nader onderzocht.

Grondelende eenden

De kraakeend, wintertaling, wilde eend, pijlstaart, slobbeend en bergeend zijn jaarrond aanwezig en komen voor in zowel zoete als zoute wateren. De kraakeend komt wel voor in brak water, maar mijdt zoute wateren. In de Waddenzee zijn deze soorten te vinden op de kwelders en in het slikkige intergetijdengebied. Belangrijke gebieden van de pijlstaart zijn de Boschplaat en het Balgzand. De kraakeend komt binnen de Waddenzee vooral op het Balgzand voor. Voor de slobbeend zijn de kust van Wieringen, het Balgzand en de Friese kust de belangrijkste gebieden.

Voor de slobeend zijn de kust van Wieringen, het Balgzand en de Friese kust de belangrijkste gebieden. De kwelders in het plangebied zijn daarom niet van bijzondere betekenis voor pijlstaart, slobeend en krakeend. De tijdelijke en plaatselijke verstoring in een gebied dat niet van specifiek belang, leidt daarom niet tot schade aan op de instandhoudingsdoelstelling. Krakeend, slobeend en pijlstaart blijven daarom verder buiten beschouwing.

Wintertalingen, wilde eenden en bergeend zijn in het waddengebied vooral talrijk in de overgang van de kwelders naar het wad langs de vastelandskust, ook in de kwelders van het plangebied. Effecten op deze soorten worden in het volgende hoofdstuk nader onderzocht.

Slechtvalk en zwarte stern

Voor de slechtvalk en zwarte stern heeft het plangebied geen bijzondere betekenis (Natura 2000 beheerplan en NDFF). Volgens Sovon liggen de aantallen van de slechtvalk ruim boven de doelstelling. De soort heeft een groot territorium, komt langs de gehele kust van de Waddenzee voor en wordt niet snel verstoord door menselijke activiteiten gelet op de aanwezigheid van slechtvalken midden in de stad. Zelfs als een slechtvalk door de werkzaamheden wordt verstoord dan is er gelet op het grote territorium van deze soort voldoende uitwijkmogelijkheden. Een blijvend effect zal niet optreden, niet op het individu, niet op de populatie en niet op het leefgebied. Er is op geen enkel moment schade aan de instandhoudingsdoelstellingen. Effecten zijn op voorhand uitgesloten.

Het doel voor zwarte stern richt zich op de slaapfunctie van de Waddenzee voor deze soort. Dit ligt volgens het beheerplan in Balgzand, maar sinds aanleg van de Kreupel in het IJsselmeer zijn de sterns daar naar vertrokken. Volgens het beheerplan is er geen knelpunt voor de zwarte stern in de Waddenzee. De behoudsdoelstelling betreft de mogelijkheid om te slapen op een rustige hoge zandplaat in de Waddenzee, dicht bij het IJsselmeer. Het Balgzand, een belangrijke locatie waar de zwarte sterns rusten, is afgesloten voor het publiek en stabiel qua hoogteligging. In die zin is de Waddenzee-doelstelling behaald. De werkzaamheden vinden niet plaats nabij Balgzand of andere bekende slaappleatsen van de zwarte stern. Tenslotte vinden de werkzaamheden overdag plaats en niet in de nacht als de sterns slapen. Gelet op het voorgaande zijn effecten op voorhand uitgesloten.

Lepelaar (niet-broedvogel)

De Waddenzee heeft voor niet-broedvogels vooral een functie als slaappleats en foerageergebied. Verder brengen de lepelaars er een deel van de rui door en bouwen ze reserves op voor de trek naar de Afrikaanse winterkwartieren. Het aantalverloop is sterk gebonden aan de ontwikkelingen in de kolonies. Na de broedtijd verspreidt de soort zich vanaf de eilanden over het gehele waddengebied, onder andere naar het Balgzand (Natura 2000-beheerplan). Meer dan de helft van de Nederlandse niet-broedvogels verblijft in het waddengebied met als zwaartepunt het westelijk deel (Natura 2000 beheerplan). Op Schiermonnikoog is een broedkolonie aanwezig (de Goeij, 2019), de vogels uit deze kolonie gebruiken af en toe het plangebied als voedselgebied, ook na afloop van het broedseizoen. Uit de watervogeltellingen of het NDFF blijkt echter niet dat lepelaars in grote getalen voorkomen. Het plangebied is daardoor niet van groter belang voor de

lepelaar dan de andere delen van de oostelijke Waddenzee. De soort heeft bovendien een zeer positieve trend en de aantal zijn tweemaal zo hoog als de instandhoudingsdoelstelling. De wadpalen worden tenslotte bij hoog water gerenoveerd, de lepelaar gebruikt het wad vooral bij laagwater als foerageergebied. De werkzaamheden aan de kwelderpalen vinden bij laagwater plaats. Een tijdelijke lokale verstoring van een lepelaar in de kwelder is daarom niet uitgesloten. ER is echter ten tijde van laagwater ruim voldoende alternatief foerageergebied aanwezig. Significante verstoring is daarom op voorhand uitgesloten.

Steltlopers

Voor de steltlopers hebben de kwelders een functie als foerageergebied en hoogwatervluchtplaats en de droogvallende slikplaatsen als foerageergebied.

In het waddegebied zijn de grootste aantallen van bontbekplevier te vinden langs de Friese noordkust, rond de Eems-Dollard en op Texel. Deze gebieden liggen buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden, effecten op bontbekplevier (niet-broedvogel) zijn daarom op voorhand uitgesloten. Het belangrijkste gebied voor zwarte ruiter ligt in de Dollard De zilverplevier, groenpootruiter en de rosse grutto komen vooral voor langs de eilanden en minder langs het vaste land. In de Waddenzee komt de kanoet niet zo veel voor aan de vastelandskust (met uitzondering van Balgzand); oertijers hebben de voorkeur voor afgelegen zandvlakten, deze liggen buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. Dit geldt ook voor de drieteenstrandloper en krombekstrandloper, die vooral voorkomt in de westelijke en in mindere mate in de oostelijke Waddenzee. De vogels ontbreken nagenoeg langs de vastelandkust van de Waddenzee (m.u.v. krombekstrandloper langs Friese kust, buiten invloedssfeer van de werkzaamheden). Effecten op zilverplevier, kanoet, drieteenstrandloper, krombekstrandloper, groenpootruiter en rosse grutto zijn daarom uitgesloten.

Voor de volgende soorten is het plangebied van belang als leefgebied, met name de kwelders als hoogwatervluchtplaats. Een effect op de vol daarom niet op voorhand uitgesloten en wordt in het volgende hoofdstuk nader onderzocht:

- Scholekster
- Kluut
- Goudplevier
- Kievit
- Bonte strandloper
- Grutto
- Wulp
- Zwarte ruiter
- Tureluur
- Steenloper

De effecten op dit leefgebied worden in het volgende hoofdstuk nader onderzocht.

4 De gevolgen van ontwikkeling voor het Natura 2000-gebied Waddenzee

4.1 Mogelijke effecten habitattypen

4.1.1 H1110A Permanent overstroomde zandbanken en H1140B Slik- en zandplaten

Vanwege de vergelijkbare effecten worden deze habitattypen gezamenlijk behandeld.

Instandhoudingsdoelstelling

Voor beide habitattypen: Behoud van oppervlak en verbetering van kwaliteit

Trend

De trend in oppervlak en kwaliteit van H1110A in de Waddenzee is stabiel en de kwaliteit van H1140A is volgens het beheerplan uit 20016 toenemend. ER zijn op dit moment geen recentere gegevens over de trend beschikbaar.

Mogelijke effecten op oppervlak

Bestaande palen worden vervangen door nieuwe palen. Er vindt geen wezenlijke toename in oppervlakbeslag plaats. Door de werkzaamheden wordt een deel van de bodem rondom de palen beroerd maar dit leidt niet tot een afname in habitatype. Het beroerde deel van de bodem blijft ten alle tijden kwalificeren als habitatype. Een effect op oppervlak is uitgesloten.

Mogelijke effecten op kwaliteit

Plaatselijk rondom de paal wordt de bodem beroerd. Gelet op het kleine oppervlak en de tijdelijkheid van de activiteit zijn effecten op kwaliteitskenmerken zoals typische soorten, schelpenbanken, waterkwaliteit, dynamiek etc. op voorhand uitgesloten. Het betreft namelijk het vervangen van wadpalen waarbij de bodem grotendeels onaangetaast blijft. Hooguit enkele meters rondom de paal wordt de bodem beroerd. Gelet op het enorme oppervlak aan het habitatype is dit effect verwaarloosbaar. Deze twee habitattypen zijn onderdeel landschap van de Waddenzee, vergeleken met dit grootschalig dynamisch landschap is deze activiteit verwaarloosbaar klein en zal met zekerheid niet tot een effect op de kwaliteit van deze habitattypen leiden.

Conclusie

Negatieve effecten zijn uitgesloten. Aangezien er geen negatieve effecten optreden is er evenmin een risico op een cumulatief effect met andere projecten.

4.1.2 H1310A Zilte pionierbegroeiingen zeekraal, H1320 Slijkgrasvelden, H1330A Schorren en zilte graslanden, buitendijks

Vanwege de vergelijkbare effecten worden deze habitattypen gezamenlijk behandeld.

Instandhoudingsdoelstelling

Voor H1310A en H1320: Behoud van oppervlak en kwaliteit

Kenmerk R001-1288158AIH-V01

Voor H1330A: Behoud van oppervlak en verbetering van kwaliteit

Trend

De trend van deze habitattypen is stabiel (Beheerplan, 2016)

Mogelijke effecten op oppervlak

Bestaande palen worden vervangen door nieuwe palen. Er vindt geen wezenlijke toename in oppervlakbeslag plaats. Door de werkzaamheden wordt een deel van de vegetatie verwijderd. Dit leidt echter niet tot een permanente afname in habitatype. Bovendien ontstaan daardoor pioniersituaties die ook kwalificeren als habitatype. Na de werkzaamheden zal de situatie zich bovendien snel herstellen naar de situatie voor de ontwikkeling. Een effect op oppervlak is uitgesloten.

Mogelijke effecten op kwaliteit

Er kan plaatselijk vegetatie worden verwijderd, dit is echter op een klein oppervlak en zal daardoor niet tot verandering in vegetatietype leiden, hoewel plaatselijk een toename in pioniervegetaties wordt verwacht. De habitattypen bestaan uit mozaïeken van verschillende vegetaties waaronder pioniervegetaties die van nature jaarlijks in oppervlak variëren. Dit komt door de dynamische omstandigheden van de Waddenzeekust. Gelet op het kleine oppervlak en de tijdelijkheid van de activiteit zijn effecten op kwaliteitskenmerken zoals typische soorten, en structuur etc. op voorhand uitgesloten. Er kan een tijdelijke verstoring van typische soorten plaatsvinden maar een blijvend effect treedt niet op. Er zullen geen typische soorten verdwijnen door de activiteiten. De ontwikkeling zal met zekerheid niet tot een effect op de kwaliteit van deze habitattypen leiden.

Conclusie

Negatieve effecten zijn uitgesloten. Aangezien er geen negatieve effecten optreden is er evenmin een risico op een cumulatief effect met andere projecten.

4.2 Mogelijke effecten op gewone en grijze zeehond

Vanwege de vergelijkbare effecten worden deze habitatsoorten gezamenlijk behandeld.

Instandhoudingsdoelstelling

Voor beide soorten zeehonden geldt een doel voor behoud van oppervlak en kwaliteit van het leefgebied.

Trend

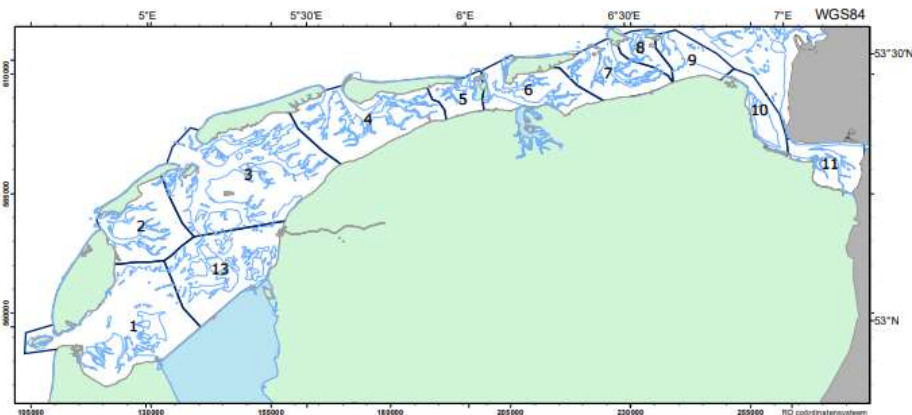
Uit onderzoek in 2021 blijkt dat de populatiegrootte van gewone zeehonden in de internationale Waddenzee, maar ook in Nederland, sinds 2012 ongeveer gelijk blijft. Mogelijk is er een plafond in de populatiegrootte bereikt (Galatius et. al., 2021). De grijze zeehond blijft sinds 2001 in aantal toenemen (Brasseur et al., 2021).

Mogelijke effecten op oppervlak leefgebied

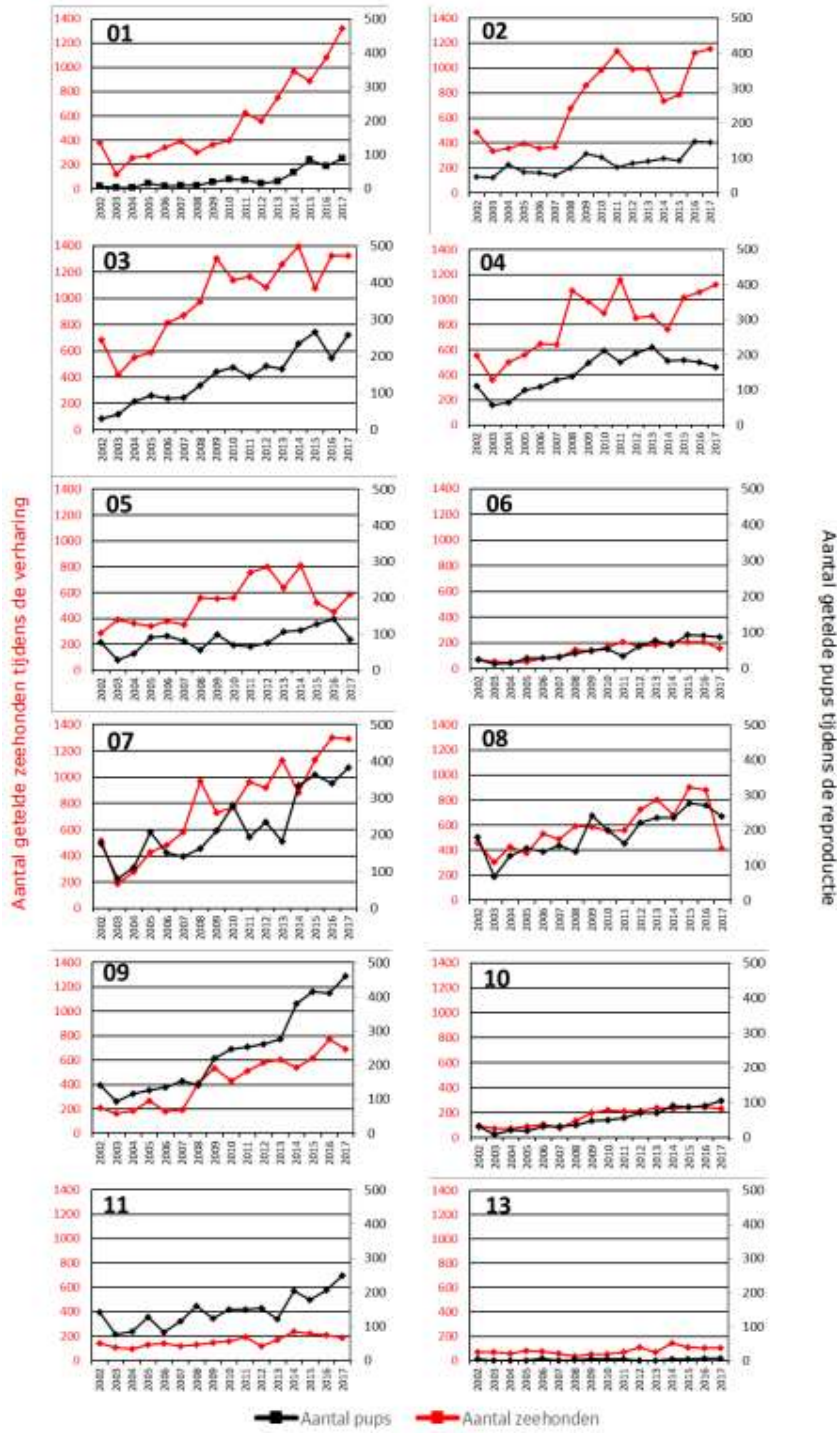
Bestaande palen worden vervangen door nieuwe palen. Er vindt geen wezenlijke toename in oppervlakbeslag plaats. Door de werkzaamheden wordt een deel van de bodem rondom de palen beroerd maar dit leidt niet tot een afname in leefgebied van zeehonden. Een effect op oppervlak is uitgesloten.

Mogelijke effecten op kwaliteit

Plaatselijk rondom de paal wordt de bodem beroerd. Gelet op het kleine oppervlak en de tijdelijkheid van de activiteit zijn effecten op kwaliteitskenmerken zoals voedselbronnen (vis), waterkwaliteit, dynamiek etc. op voorhand uitgesloten. De mogelijke effecten op zeehonden zijn daarom beperkt tot verstoring tijdens de werkzaamheden. Zeehonden die in het water aanwezig zijn hebben voldoende uitwijkmogelijkheden, een significante verstoring is uitgesloten. Zeehonden op ligplaatsen zijn gevoeliger voor verstoring. De ligplaatsen binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden zijn niet van groot belang voor de voortplanting van zeehonden. Voor de grijze zeehond zijn deze ligplaatsen zeker niet van groot belang, deze soort wordt vooral op ligplaatsen in het westelijk deel aangetroffen (Cremer et. al., 2017). De meeste pups van de gewone zeehonden worden ook niet in het plangebied maar in de meer oostelijk en westelijke delen van de Waddenzee aangetroffen. Zeehonden die verharen worden (vergeleken met andere ligplaatsen) ook maar in lage aantallen aangetroffen.(Cremer et. al, 2017). Voorgaande staat in de volgende figuren weergegeven, het plangebied ligt in telgebied 6.

Figuur, uit Cremer et. al., 2017. Telgebieden zeehonden, plangebied ligt in telgebied 6.

Aantal getelde zeehonden tijdens de verharig

Aantal getelde pups tijdens de reproductie

Figuur uit Cremer 2017. Aantallen pups en verharende zeehonden per telgebied.

In het beheerplan wordt een verstoringafstand van 1200 meter tot ligplaatsen van zeehonden aangehouden. Dit is gebaseerd op afstanden tot scheepvaart, uit recente monitoringen blijkt echter dat zeehonden schepen op kortere afstanden kunnen tolereren. In onderzoek van Dekker (2016) zijn afstanden voor de populatie aan de Westgeul onderzocht, hieruit bleek dat geen verstoringreactie optreedt wanneer er op een afstand groter dan 769 meter wordt gebleven. Verstoring op 1200 meter afstand is nog nooit daadwerkelijk vastgesteld. Ander onderzoek naar zeehonden op de Razende Bol liet evenmin een verstorend effect zien bij langsvarende baggerschepen binnen 1200 tot 800 meter afstand (Bouma et.al., 2010). Het is daarom aannemelijk dat de 1200 meter afstand niet meer als verstoringafstand aangehouden kan worden. Uit voorzorg wordt in deze Passende beoordeling daar wel vanuit gegaan. Binnen 1200 meter zijn mogelijk zeehonden op ligplaatsen aanwezig. Een verstoring tijdens de werkzaamheden is daarom niet uitgesloten. De ligplaatsen in de nabijheid van de werkzaamheden zijn echter niet van groot belang voor zeehonden tijdens de gevoelige perioden (zie voorgaande figuren uit Cremer et.al., 2017). Een tijdelijke verstoring zal beperkt zijn tot enkele dagen waarbinnen de invloedssfeer van de ligplaatsen wordt gewerkt. Er zijn voldoende uitwijkmogelijkheden voor de zeehonden, de verstoring heeft geen invloed op pups of verharende zeehonden. Het tijdelijke effect zal daardoor, mede gelet op de stabiele (gewone zeehond) en positieve trend (grijze zeehond), niet leiden tot een aantasting van de instandhoudingsdoelstellingen. Er zijn geen projecten vergund die deze of andere ligplaatsen verstoren in dezelfde periode. Een cumulatief effect treedt daarom niet op.

Conclusie

Een tijdelijke verstoring van zeehonden is mogelijk, dit leidt echter niet tot een aantasting van de instandhoudingsdoelstelling. Er is geen risico op een cumulatief effect met andere projecten. Een significante verstoring is uitgesloten.

4.3 Mogelijke effecten op broedvogels

De werkzaamheden vinden ter plekke van de kwelders buiten het broedseizoen plaats. Voor de betreffende vogelsoorten loopt het broedseizoen (van vestiging tot uitvlogen van jongen, van april tot augustus). In deze periode worden geen werkzaamheden in de kwelder uitgevoerd, tenzij uit een veldcontrole (door een deskundig ecooloog) blijkt dat er geen broedende vogels aanwezig zijn in de invloedzone van de werkzaamheden. Hierdoor is een negatief effect op broedende vogels op voorhand uitgesloten. Er is daardoor ook geen risico op een cumulatief negatief effect.

4.4 Mogelijke effecten op niet-broedvogels

De instandhoudingsdoelstellingen voor deze soorten zijn alleen geldig voor vogels in de trek- en winterperiode. Omdat nog niet bekend is wanneer gewerkt wordt, is het mogelijk dat ook in de trek- en winterperiode wordt gewerkt.

4.4.1 Ganzen

Het plangebied is (potentieel) leefgebied van de grauwe gans, brandgans, rotgans en toendrarietgans.

Kenmerk R001-1288158AIH-V01

Instandhoudingsdoelstelling

Voor al deze soorten ganzen geldt een doel voor behoud van oppervlak en kwaliteit van het leefgebied.

Trend (tot 2021 volgens Sovon)

De trend van de brandgans en grauwe gans is positief in de Waddenzee. De trend van rotgans en toendrarietgans is stabiel. Voor alle ganzen worden de aantallen uit de doelen (vaak ruimschoots) gehaald.

Mogelijke effecten

De mogelijke effecten beperken zich tot een tijdelijke en plaatselijke verstoring. Op basis van recent onderzoek naar verstoring van vogels (Krijgsveld et al, 2022) kunnen ganzen op een afstand van 500 meter worden verstoord. Dit betekent dat een zone van 500 meter rondom de werkzaamheden ganzen kunnen wegvluchten. Binnen 500 meter kunnen foeragerende ganzen aanwezig zijn, met name in de kwelders. Gelet op het enorme areaal aan onverstoord leefgebied, de tijdelijkheid van de verstoring en de positieve/stabiele trend leidt dit met zekerheid niet tot een negatief op de instandhoudingsdoelstelling.

Conclusie

Een negatief significant effect is uitgesloten.

4.4.2 Grondelende eenden

Het plangebied is (potentieel) belangrijk leefgebied van de wintertaling, wilde eend en bergeend.

Instandhoudingsdoelstelling

Voor al deze soorten geldt een doel voor behoud van oppervlak en kwaliteit van het leefgebied.

Trend (tot 2021 volgens Sovon)

De trend van de smient en bergeend is stabiel en aantallen liggen boven het doel. Voor de wilde eend is een negatieve trend en de aantallen liggen ver onder het doel.

Mogelijke effecten

De trend van de wilde eend is negatief, waarschijnlijk komt dit door ongunstig voedselomstandigheden zoals het verruigen van kwelders. De ontwikkeling heeft daar geen effect op. De effecten beperken zich tot een tijdelijke verstoring, de wilde eend is een relatief ongevoelige soort voor kleinschalige menselijke activiteiten en heeft een kleine verstoringsafstand van 250 meter (Krijgsveld et.al., 2022). Een tijdelijke verstoring in een relatief klein gebied van de soort leidt niet tot hindernissen voor het herstel van het leefgebied van deze soort. Negatieve effecten zijn daarom uitgesloten. Ook voor bergeend en wintertaling beperken mogelijke effecten zich tot een tijdelijke en plaatselijke verstoring. Op basis van recent onderzoek naar verstoring van vogels (Krijgsveld et al, 2022) kunnen deze soorten op een afstand van 500 meter worden verstoord. Dit betekent dat een zone van 500 meter rondom de werkzaamheden vogels kunnen wegvluchten. Gelet op het enorme areaal aan onverstoord leefgebied, de tijdelijkheid van de

Kenmerk R001-1288158AIH-V01

verstoring en de stabiele trend leidt dit met zekerheid niet tot een negatief op de instandhoudingsdoelstelling.

Conclusie

Een negatief significant effect is uitgesloten.

4.4.3 Steltlopers

Het plangebied is (potentieel) belangrijk leefgebied van de scholekster, kluut, goudplevier, Kievit, bonte strandloper, grutto, wulp, tureluur en steenloper. Het heeft een functie als foerageergebied maar ook een functie als hoogwatervluchtplaats (Natura 2000 beheerplan, 2016).

Instandhoudingsdoelstelling

Voor al deze soorten geldt een doel voor behoud van oppervlak en kwaliteit van het leefgebied. Uitzondering hierop zijn scholekster en steenloper die verbetering van kwaliteit van leefgebied tot doel hebben.

Trend (tot 2021 volgens Sovon)

Van al deze soorten heeft alleen de steenloper een positieve trend. Voor deze soort liggen de aantallen ook boven het doel net als voor de bonte strandloper die een stabiele trend heeft. Voor de overige soorten liggen de aantallen allemaal onder de instandhoudingsdoelstelling. De scholekster en kluut hebben een negatieve trend. De overige soorten hebben een stabiele trend.

Mogelijke effecten

Het leefgebied van deze soorten wordt niet blijvend aangetast, er is alleen sprake van een mogelijke tijdelijke en plaatselijke verstoring. De soorten zijn minder gevoelig voor verstoring tijdens foerageren met een verstoringsafstand van ongeveer 250 m (Krijgsveld et al, 2022) en een enorm oppervlak aan geschikt onverstoord foerageergebied (het Natura 2000-gebied is 270.000 hectare groot) waarnaar uitgeweken kan worden. De tijdelijke en plaatselijke verstoring door de werkzaamheden leiden daarom niet tot een hindernis voor het herstel dat nodig is voor het behalen van de instandhoudingsdoelstelling. Dit leidt niet tot een significant negatief effect.

De kwelder in het plangebied wordt echter ook als hoogwatervluchtplaats gebruikt. Hiervoor geldt een grotere verstoringsafstand tot 1000 meter. Bovendien leidt het opvliegen door verstoring tot ongewenst energieverlies en is het niet zeker of voldoende uitwijkplaatsen beschikbaar zijn. Gelet hierop en de lage aantallen en negatieve trend van veel soorten, kan verstoring tijdens hoogwater tot een mogelijke significant negatief effect leiden.

De werkzaamheden in de kwelder vinden echter niet plaats tijdens hoogwater. Hiermee is een negatief effect op voorhand uitgesloten.

Conclusie

Kenmerk R001-1288158AIH-V01

Een negatief significant effect is uitgesloten. Hierbij geldt wel als uitgangspunt dat geen werkzaamheden plaatsvinden binnen 1 km afstand van de hoogwatervluchtplaats (de kwelder) tijdens hoogwater.

5 Cumulatie

Het kan zo zijn dat de effecten van de worden versterkt door effecten van andere plannen of projecten. In dit hoofdstuk wordt nagegaan of er projecten zijn die de effecten van de herontwikkeling kunnen versterken en wordt beschreven welke *cumulatieve* effecten daarvan te verwachten zijn.

Onder cumulatieve effecten worden de effecten van *andere* ruimtelijke ontwikkelingen (plannen of projecten) verstaan die de effecten op soorten of habitattypen met een instandhoudingsdoelstelling kunnen versterken. Volgens vaste jurisprudentie² betreft het de ontwikkelingen die wel zijn goedgekeurd (of nog in procedure zijn) maar nog niet werden uitgevoerd of voltooid. Het betreft dus die projecten die (ten dele) op dezelfde instandhoudingsdoelstellingen effecten hebben als de ontwikkeling. De effecten van de ontwikkeling beperken zich tot een tijdelijke en plaatselijke verstoring van habitatsoorten en niet-broedvogels.

Vergunde projecten die geheel of gedeeltelijk nog niet zijn uitgevoerd, met soortgelijke effecten (toename verstoring soorten) in het gebied zouden de effecten van de kunnen versterken. Bijvoorbeeld doordat geen geschikte uitwijklocaties aanwezig zijn omdat deze ook worden verstoord. In de wijde omgeving van het plangebied is hiervan echter geen sprake.

Er zijn met andere woorden geen cumulatieve effecten van andere plannen of projecten die de gevolgen van de ontwikkeling kunnen versterken waardoor mogelijk sprake is van een significante verstoring.

---

² Bijvoorbeeld uitspraak Raad van State d.d. 30 oktober 2013, zaaknummers 201203812/1/R2 en 201203820/1/R2

6 Conclusies

Alle mogelijke effecten voor het gehele project zijn onderzocht. Hieruit blijkt dat de mogelijke effecten zich beperken tot een tijdelijke en plaatselijke verstoring van zeehonden en niet-broedvogels. Dit leidt echter niet tot een aantasting van de instandhoudingsdoelstelling. De redenen hiervoor zijn de aanwezigheid van voldoende uitwijkmogelijkheden, de stabiele of positieve trend van deze soorten en tijdelijkheid en plaatselijkheid van het effect. De verstoring leidt voor geen enkele soort tot een blijvend effect, niet op het individu noch op de populatie of op het oppervlak of kwaliteit van het leefgebied. Hierbij geldt wel als uitgangspunt dat geen werkzaamheden plaatsvinden binnen 1 km afstand van de hoogwatervluchtplaats (de kwelder) tijdens hoogwater. Daarnaast geldt dat in de periode van april tot en met augustus geen werkzaamheden in de kwelder worden uitgevoerd, tenzij uit een veldcontrole (door een deskundig ecooloog) blijkt dat er geen broedende vogels aanwezig zijn in de invloedzone van de werkzaamheden.

Er zijn geen projecten vergund die mogelijk tot een cumulatief significant effect kunnen leiden. Een significante verstoring is daarom uitgesloten.

7 Literatuur

Krijgsveld, K.L., 2022. Verstoringsgevoeligheid van vogels.

Ministerie van Economische Zaken. Aanwijzingsbesluit Natura gebied Waddenzee

Ministerie van LNV, 2008 en 2014. Profielen van soorten en habitattypen.

Rijkswaterstaat, 2016. Beheerplan Natura 2000 Waddenzee.

Websites: sovon.nl, natura2000.nl, ndff.nl